

POL-30 Wong Hämäläinen Anna-Mari(UM) 16.06.2020

Asia

Ulkoministerien epävirallinen videokokous 15.6.2020

Kokous

Ulkoasiainneuvosto 15.06.2020

EU:n ulkoministerit keskustelivat 15.6. videoyhteydellä Yhdysvaltojen ulkoministeri Michael Pompeon kanssa. Pääaiheet olivat Kiina, Lähi-idän rauhanprosessi ja EU:n itäinen naapurusto ml. Ukraina. Keskustelussa vahvistettiin transatlanttisen suhteen arvopohja ja yhteistyön tärkeys. Lisäksi EU-maat painottivat monenkeskisen järjestelmän tärkeyttä viitaten mm. Maailman terveysjärjestöön ja kansainväliseen rikostuomioistuimeen.

Keskusteltiin mahdollisuuksista ja haasteista Kiinaan liittyen ja käsiteltiin globaalin strategisen vakauden saavuttamista niin, että Kiina on mukana. Erityisesti disinformaatio on teema, johon on vastattava yhdessä. Hongkongin suhteen yhteinen tavoite on alueen autonomian säilyttäminen.

Nostettiin esiin, että Israelin mahdolliset annektoinnit olisivat kansainvälisen oikeuden vastaisia ja riski alueelliselle vakaudelle. Todettiin yhteinen halu saada Lähi-idän rauhanprosessin osapuolet takaisin neuvottelupöytään.

Keskustelussa sivuttiin myös COVID-19:n vaikutuksiin vastaamista, Länsi-Balkania, Sahelia, Turkin toimia Välimerellä, Libyaa, Syyria-konferenssia, Sudania, Irania ja Afganistania sekä yhteistyötä turvallisuuden ja puolustuksen alalla.

EU-maiden kesken käsiteltiin lisäksi lyhyesti Välimeren tilannetta ja Turkin toimia, Sudan-konferenssia, päätelmiä turvallisuudesta ja puolustuksesta, Euroopan rauhanrahastoa sekä Venezuelaa.

1. Ulkoministeri Pompeon kanssa käytävän keskustelun valmistelu

Kokouksen aluksi käytiin EU-jäsenmaiden kesken Yhdysvaltojen ulkoministeri Michael Pompeon tapaamista valmisteleva keskustelu. Todettiin, että Pompeon kanssa on tärkeää keskittyä keskeisimpiin aiheisiin: Kiina, Lähi-idän rauhanprosessi ja itäinen naapurusto ml. Ukraina sekä Venäjä.

Todettiin kokouksen valmistelussa EU-maiden kesken tärkeäksi todetut teemat: COVID-19 ml. kansainvälinen yhteistyö, USA:n Maailman terveysjärjestöä (WHO) koskeva päätös sekä disinformaatio, joka on EU:lle ja USA:lle yhteinen aihe ja liittyy myös Kiinaan. Turkin ja itäisen Välimeren osalta tarvitaan yhteisiä ja määrätietoisia viestejä Ankaraan tilanteen lievennyttämisestä itäisellä Välimerellä. Alueella on tärkeä tehdä yhteistyötä. Nostetaan esiin myös Syyria-konferenssi,

Libyan tilanne sekä EU:n toimet YTPP-operaatioissa. Sahelin alueen osalta toivotaan, että USA tukee MINUSMA-operaation mandaatin uusimista.

Useat jäsenmaat vahvistivat transatlanttisen yhteistyön keskeisyyden ja muistuttivat sen perustuvan yhteisille arvoille ja periaatteille ajoittaisista erimielisyyksistä huolimatta. Monenkeskisen järjestelmän tärkeys nostettiin esiin, ml. WHO, kansainvälinen rikostuomioistuin ICC ja YK:n turvallisuusneuvosto.

Kiinan osalta on tärkeää tehdä yhteistyötä eikä kilpailla EU:n ja USA:n kesken, sillä Kiina hyödyntää tätä tilannetta. Ensi viikolla järjestetään EU:n ja Kiinan välinen huippukokous. Hongkong on esimerkki, jossa EU:lla ja USA:lla on yhteinen tavoite: Hongkongin autonomia.

Lähi-idän rauhanprosessin osalta on huomioitava yksipuolisten toimien vaarat. On tärkeää palata neuvotteluihin. EU:n on annettava viesti, että Israelin suunnittelemaat annektoinnit olisivat kansainvälisen oikeuden vastaisia.

Itäisen kumppanuuden ja Ukrainan osalta nostetaan esiin erityisesti Ukrainan itsenäisyyden, alueellisen koskemattomuuden, suvereniteetin ja reformien tärkeys.

Esiin nostettiin lisäksi yhteyspolitiikka, energiaturvallisuus, terrorismin vastainen toiminta ja Länsi-Balkan sekä rasismien vastaiset toimet. Esitettiin toive, että USA ei vetäytyisi Open Skies -sopimuksesta ja nostettiin esiin asevalvontakysymykset laajemminkin.

Toivottiin myös USA:n kanssa säännöllistä dialogia sekä fyysistä kokousta Pompeon kanssa.

2. Keskustelu Yhdysvaltojen ulkoministeri Michael Pompeon kanssa

Keskeisimmät aiheet olivat Kiina, Lähi-idän rauhanprosessi ja itäinen kumppanuus ml. Ukraina. Todettiin, että kaikki EU:n jäsenmaat eivät käytä keskustelussa puheenvuoroa, vaan EU:n korkea edustaja Josep Borrell välitti viestit niidenkin puolesta.

Vahvistettiin transatlanttisen suhteen tärkeys ja yhteinen arvopohja. Todettiin, että EU:lla ja USA:lla on paljon yhteisiä näkemyksiä, ja dialogin jatkaminen on tärkeää kansalaisillemme. Globaalissa mittakaavassa on tärkeää luoda johtajuutta yhdessä. Toivottiin läheisen dialogin ja kumppanuuden jatkamista.

Todettiin yhteistyö COVID-pandemiaan vastaamisessa. USA on toimittanut tukea eräille EU-maille, ja Trump oli mukana Global Vaccine Summitissa.

Nostettiin esiin USA:n merkitys kansainvälisen järjestyksen ylläpitämiseksi. COVID-kriisiäkään ei voida ratkaista yksin. Monenkeskiset ratkaisut ovat keskeisiä, monenkeskisyys tekee maailmasta turvallisemman paikan. Maailman terveysjärjestö WHO ei ole täydellinen, mutta tärkeä. Toivotaan, että USA harkitsisi vetäytymistään WHO:sta samoin kuin Open Skies -sopimuksesta. Osoitettiin tuki riippumattomalle kansainväliselle rikostuomioistuimelle ICC:lle.

Keskustelussa vaihdettiin näkemyksiä mahdollisuuksista ja haasteista liittyen Kiinaan erityisesti koskien COVID-pandemiaa. Todettiin, että Kiina on EU:lle kumppani, taloudellinen kilpailija ja järjestelmätason haastaja. Viitattiin Kiinan vaikutusvaltaa rajoittamaan pyrkiviin toimiin EU-jäsenmaissa. Toivottiin yhteistyötä, jotta päästäisiin globaaliin strategiseen vakauteen, jossa Kiina on mukana. Keskeistä on demokraattisten arvojen ja ihmisoikeuksien suojelu sekä kansainvälinen maailmanjärjestys. Noteerattiin 5G-teknologiaan liittyvät haasteet. Kiinan kanssa tarvitaan tasavertainen toimintaympäristö, tässä yhteydessä sopimukset maantieteellisistä merkinnöistä ja

investoinneista ovat tärkeitä. Kiinaa on kannustettava yhdessä yhteistyöhön. Myös Hongkongin osalta on toimittava yhdessä, tärkeää on alueen autonomian ja yksi valtio, kaksi järjestelmää -mallin säilyttäminen.

Disinformaation osalta kiinnitettiin huomiota erityisesti Kiinan ja Venäjän toimiin. Tilanteessa on tärkeää osoittaa transatlanttista yhtenäisyyttä. Todettiin, että USA ja EU toimivat jo yhdessä disinformaatiota vastaan – tämä on otettava mukaan kaikkeen dialogiin.

Lähi-idän rauhanprosessin osalta painotettiin, että kansainvälisen yhteisön on tehtävä yhteistyötä. EU:lle on tärkeää vakuuttaa Israel, ettei se toteuta annektointeja, jotka olisivat kansainvälisen oikeuden vastaisia ja uhka alueen vakaudelle. Keskustelussa esitettiin erilaisia näkemyksiä, mutta yhteistä oli halu saada osapuolet takaisin neuvottelupöytään. EU on valmiina fasilitoimaan prosessia, koska on ollut mukana sekä poliittisesti että taloudellisesti etsimässä ratkaisua pitkäaikaiseen konfliktiin, joka vaikuttaa turvallisuuteemme. Todettiin presidentti Trumpin suunnitelma Lähi-idän rauhanprosessille.

Arvostetaan kumppanuutta Ukrainassa. Vahvistettiin tuki Ukrainan suvereniteetille, alueelliselle koskemattomuudelle ja reformeille. Korostettiin Minskin sopimusten täytäntöönpanoa. Viitattiin myös Etyjin rooliin. EU:n ja USA:n vuoropuhelua tarvitaan myös suhteessa Venäjään. Todettiin yhteinen suhtautuminen Venäjän epävakauttavia toimia kohtaan. Pakotteilla on vastattu integriteetin ja suvereniteetin rikkomuksiin. Nostettiin myös esiin Venäjän rooli Ukrainassa ja Georgiassa. Itäisen kumppanuuden osalta korostettiin resilienssin vahvistamisen olevan yhteinen teema EU:lle ja USA:lle.

Itäisellä Välimerellä Turkki on sekä EU:n että USA:n kumppani, mutta EU on huolissaan toimista eräitä jäsenmaita kohtaan. On tärkeää välittää yhteinen viesti Ankaraan. Todettiin näkemysten olevan linjassa Turkin suhteen. Kyseessä on vahva huoli EU:lle liittyen jäsenmaiden integriteetin ja suvereniteetin rikkomuksiin.

Turvallisuuden ja puolustuksen osalta todettiin EU:n puolustuskapasiteetin kehittämisen vahvistavan ja täydentävän Natoa sekä transatlanttisen taakan jakamista.

Libyassa on yhdessä edistettävä ratkaisua Berliinin konferenssin pohjalta. Kiinnitettiin huomiota Venäjän rooliin Libyassa sekä Wagner Groupin toimiin. Libyan asevientikieltoa on puolustettava yhdessä.

Mainittiin lisäksi Syyria-konferenssi, toivottiin USA:lta tukea MINUSMA-operaation mandaatin uusimiseen Sahelin alueella sekä painotettiin yhteistyötä Länsi-Balkanilla Belgrad-Pristina-suhteiden normalisoimisessa. Nostettiin esiin lisäksi yhteistyö Afganistanissa, jota on tärkeä jatkaa, sekä JCPOA-sopimus ja Iranin toimet. Todettiin rasismien vastaisen työn tärkeys – kaikilta tarvitaan toimia, jotta saavutetaan yhteinen tavoite rasismien kitkemisessä. EU:n ja USA:n yhteistä panosta tarvitaan lisää myös muun maailman kanssa toimimisessa kuten Afrikassa ja Latinalaisessa Amerikassa. Sudanissa States Supporting Terrorism -terrorismlistauksen purkaminen ja kansainvälisten rahoituslaitosten rahoitus ovat tärkeitä transitiolle. Viitattiin Kolmen meren aloitteeseen.

Suomi käytti pohjoismaisen puheenvuoron, joka oli valmisteltu Ruotsin ja Tanskan kanssa. Puheenvuorossa nostettiin esiin transatlanttisen suhteen merkitys ja multilateralismi (ml. WHO). Kiinan osalta todettiin, että EU jakaa monet Yhdysvaltojen Kiinaa koskevat huolet, ja multilateralismi on paras keino vastata näihin. Todettiin myös Hongkongin tilanne. Lähi-idän rauhanprosessin osalta kannustettiin Yhdysvaltoja vaikuttamaan Israeliin, jotta se ei toteuttaisi Länsirannan annektointeja. Annektioinnit ovat uhka alueelliselle vakaudelle ja kansainvälisen oikeuden vastaisia. Todettiin myös tuki Israelin turvallisuudelle. Itäisessä kumppanuudessa transatlanttinen yhteistyö on keskeistä. Vahvistettiin tuki Minskin sopimuksien toimeenpanolle ja Ukrainan uudistuksille. Toivottiin Yhdysvaltojen muuttavan päätöksensä Open Skies -sopimuksen osalta. Lisäksi nostettiin esiin EU:n ja

Yhdysvaltojen yhteistyö rauhanprosesseissa, erityisesti Afganistanissa (ml. Suomen, Afganistanin ja YK:n järjestämä konferenssi) sekä esitettiin huoli Yhdysvaltojen viimeaikaisista tapahtumista.

3. Ajankohtaiset ja muut aiheet

Todettiin viimeisimmät tiedot koskien **Turkin toimia Välimerellä**. Viitattiin 15.5. ulkoministerien antamaan julkilausumaan itäisen Välimeren tilanteesta ja todettiin Turkin toimien jatkuvan haitaten alueellista vakautta. Todettiin EU:n kannan olevan muuttumaton ja toistettiin vuoden 2019 Eurooppa-neuvoston päätelmiin kirjattu teksti. Vuoropuhelu Turkin kanssa on tärkeää, mutta sen on lopetettava provokatiiviset toimet.

Todettiin, että Saksa ja EU järjestävät yhdessä **Sudan-kumppanuuskonferenssin** 25.6. videoyhteydellä. Sudanin transitio ei ole vielä valmis. Maalla on strategista arvoa EU:lle. Keskeistä on demokraattisten arvojen puolustus sekä Afrikan vakaus. Nyt halutaan kansainvälisiltä rahoituslaitoksilta tiekartta Sudanista. Sudanin kansalaisten aikaansaama muutos on historiallinen, ja sitä on tuettava myös taloudellisesti ja mobilisoitava rahoitusta.

Viitattiin puolustusministerien videokokoukseen 16.6., jossa keskusteltiin laajasti **turvallisuudesta ja puolustuksesta** ja jonka yhteydessä annettiin aiheesta päätelmät. On tärkeää, että aiheeseen palataan ulkoministerien ja puolustusministerien yhteisistunnossa heti kun tilanne sen sallii.

Jäsenmaita kannustettiin viemään päätökseen neuvottelut **Euroopan rauhanrahastosta**. Siihen kuuluva Afrikan rauhanrahasto lakkaa toimimasta vuoden lopussa, minkä vaikutukset tuntuisivat niin EU:ssa kuin Afrikassa. Rahaston toiminnan päättyminen johtaisi EU:n vaikutusvallan ja vuosien työn menettämiseen.

Todettiin **Venezuelan** tilanne ja EU:n viimeisimmät toimet alueella.

Suomen edustajat

Ulkoministeri Pekka Haavisto ja virkamiesvaltuuskunta

Asiakirjat

-

Liitteet

Viite

Asiasanat	Transatlanttiset suhteet, UAN Ulkoasiainneuvosto, YUTP, Yhdysvallat
Hoitaa	UM
Tiedoksi	EUE, LVM, OKM, OM, PE, PLM, SM, STM, TEM, TPK, TULLI, VM, VNK, YM